

„Східне Львокарно?“

В один час радянська дипломатія, підтримуючи „масами трудящих“, досить ретельно відкидала пошуків „національних меншостей“ в Польщі. Чи не тимчасово змінити „селян і робітників України“ в „гострий фронт“ на всьох візках ставили представникам всесоюзного уряду, особливо на адресу представників комісаріату закордонних справ; чи не тимчасово тих палих дипломатичних нот, які в обороні „національних меншостей“ висилав Чічерін у Варшаву, покликуючись на рижський трактат; чи не тимчасово тих прямих і опосередкованих закликах до українського національного руху, які так сильно знаходились у муніципальних чинників рад. унії і поза муніципальних чинників не жаліли комуністичні чинники до неволених народів. Відома є резолюція V. Конгресу Комінтерну, в якій стверджено, що українське питання є найважливішою проблемою осередної Європи. Взагалі на всі лади йшла залицянка гра у відношенні до неволених народів осередної Європи взагалі, а Польщі і Румунії зокрема.

І ось час зазначаючи наше прихильне ставлення до Рад. України, як своєрідного державного твору, як неминучої в створенні умов

державної організації головної пня українського народу; і весь час поклали ноти-оти й освітлюючи похвалюючи визволення цієї державності українським змислом — ми все зберігали у відношенні до комуністичних прийомів відношення очейої континки. Ми ані зачатого не захоплювалися більшовицькими починами, як це ще й досі робить деякі органи національної думки, ані не попраждали тих починів, знаючи, що вони є впливовим неминучим фактом. Одно знали ми певно, а саме, що більшовицьких верхів зовсім не цікавить наша доля, що та галасливо-нотна „оборона“, сперта на підпалених рижського трактату, має на меті тільки викликати відповідні настрої в користь „оборонців“, має на приміті з „ідеальних“ цінностей збивати моральний капітал та дикати „шляхетську Польщу“. Комуністичні посли розізджали по всім усядам з солодкими словами моральної піддержки і т. п.

„Союзники“ поневолені не довго вивердали в своїй ролі. Скоро тільки Польща, звільнена з французьких обіймів, найшла на розпутті, Москва в одній хвилині кинула в конкурси до Варшави. Понизка Чічеріна з відмахування від „оборони“ непольських народів,

обійняти на тому російських ринків збуту для польського промислу, ентузіастичне вітання в рад. респу. блицях, особливо в Мінську і Москві брильської делегації — все те вказує на живу діяльність радянських чинників в напрямі угоди зі „шляхетською Польщею“. Тоді забулася „оборона“ неволених народів, вони відійшли в сутінь якоїсь лайки, а за те почалися взаїдання до польських „селянських“ партій. В радянській пресі раптом зникли всі грімі вигуки проти „шляхетської Польщі“ а їх місце заступили соколіти нахлени проти Галицького „дрібноміщанства“, української інтелігенції. Розпочалось розчальовування цієї інтелігенції в найчорнішій і найбільш віденій колір. Мовляв, — та інтелігенція тільки й думає, як би погодитися зі „шляхетською Польщею“ і замиску сочевиці запродаати інтереси „трудящих“.

Знеслаблюючи трудову інтелігенцію в очах мас, комуністи мають на меті не лише всеціло опанувати ті маси, відрізати їх від своєї інтелігенції, але й перетворити їх в спільне оруда для осигнення своїх власних інтересів. В останніх часах не лише радянські дипломати в інтересах радянської державності, але й комуністична партія почала м'яку політику у відношенні до „шляхетської Польщі“. КПП. (Комуністична Партія Польщі), відсунула від керми ліві, неприродні елементи, особливо „чужоплемінні“, а до голосу прийшли — так сказатиб — польські патріоти та комуністи.

В центральному органі Р. К. П. (Російської Ком. Партії) понісв польський комуніст Валєцький (Горюхін) цікаву статтю під написом: „Найближчі завдання КПП“. Він висуває такі гасла польських (а тимсамим і підчинених їм українських та білоруських) комуністів: 1) о б о р о н а н е з а л е ж н о с т і Польщі перед англійсько-американським капіталом, 2) вплата 740 міль. зол. маєткового податку або конфіскація тих маєтків і фабрик, які не заплатять податку і 3) розв'язання союму і переведення нових виборів, при чому комуністи повинні творити виборчий блок зі всіма робітничими й селянськими

партіями, які згодяться на вироблену комуністами радикальну, але „дрібнотурбулентну“ платформу. В справі створення блоку з'являється недовіда до робітничих і селянських партій польського союму Ком. Пр. Фракція, але там не фігурує ще „оборона незалежності Польщі“. Аж тепер після переходу керми партії в руки польських патріотів і їх Варшавської-Заршавської прийшла на перше місце і ця точка.

Очевидно, не для гарних очей Ст. Грєбського, який вже давно простягає руку до Совітів, чи для „когобудь“ іншого, виставлено тільки про „оборону незалежності“ (поміняємо дозголок про англійсько-американський капітал, за яких і крамляські володарі простягають руку), але задля остигнення своїх власних цілей. Комуністи сподіються в короткому часі великих змін в Польщі, сподіваються перевороту, який мають намір використати для створення „незалежницького“, коаліційного, „робітничо-селянського“ уряду, який буде базуватися на могутній рад. унії. Але вони не стаються, треба грати в польську дудку, треба робитися сальонами, переїнюватися в польських державних мужів. Всі перепони на цьому шляху повинні бути усунені, в між ними головно потрібні інтепер „національні меншости“. Цей „протидержавний“ елемент, з яким не слід вважати польських державників і оборонців „незалежності Польщі“.

Фактом є, що в теперішній фазі польські (і підпіддані їм українські та білоруські) комуністи стають союзниками пануючих, нехтуючи поневолені народи. „Західна Україна“ і „Західна Білорусь“ виступає в обіймах „незалежної Польщі“, які мусяться підчинити всі інші касті. Одночасно надувається гул для видигнення посягуду національно-територіальної автономії для України і Білорусії в Польщі. Комуністи, яких переслідують совітські „угоди“ й „автономію“ українського „дрібноміщанства“, які з таким завзяттям поборювали домагання національно-територіальної автономії, видигнене в р. 1923 трудовою партією (не яко гасло „угоди“, але яко гасло боротьби), со-

ткі вважає безоглядно кінсними до пов'редження в життя:

1) Уруччєння публичних і будівельних робіт на велику скалу при збереженні і поширенні всіх інших форм допомоги для безробітних, незайманих при роботах; 2) рішуче і невідкладно притягання посаджених клас до чинків на користь державного скарбу; 3) переведення на практиці задекларованого редукції бюджету, в першу чергу відомого, з устачєнням потреб і слушних поступів державних робітників і українців; 4) рішуча зміна адміністративної і національної політики; правдива, істотна боротьба з надужиттями і дорожнєвою; 5) зберігання і охорона робітничого законодавства в практиці.

Далі Начальна Рада ухвалила повне відкриття Центральної Виконав. Комітету та соціалістичний міністр і завідала тих останніх, щоб вони в рішучий спосіб заклали новий коаліційний партіям про те, що робітничі класи споніають свій обов'язок суверені державі і дішли до остаточних між покерізування. Начальна Рада ствердила, що політика партії буде й

надалі: вірною директєвям соціалістичного інтернаціоналу, прийнятим на Марсельському Конгресі і мироді програмі.

Не покинула Нач. Рада і своїх конкурентів комуністів. Відносно них постановила: Начальна Рада зберігає уягу партійних Організацій на нову тактику комуністів, що заключається в нещирому видигненні клівів мінної оборона незалежності (Польщі) і виборчого блоку всіх робітничих, селянських і дрібноміщанських організацій. Начальна Рада доручає всім партійним установам вислати робітничих масам по дріц виключно Центр. Виконавч. Комітету партії правдиві цілі і цілу нещирість теперішньої тактики комуністів.

Слід згадати, що не так давно КПП. ухвалила аналітичні постулати, але між ними не було доматиня про зміну національної політики. Тепер прийняла вона 4. точку наведених угорі постулатів виключно тільки з конкурентних оглядів і в зв'язку зі соціалістичними виборами до союму в приспіненому ретині.

Лист з села.

Кооперативний рух *).

Додатним проявом нинішнього села є нахил, а навіть можна сказати захоплення співзильництвом (кооперацією). Є це одно з тих житворітних джерел, що сьогодні випливає зі скали нашої задубілої, скаменілої, є це той промінь, що прозирає оловні мхари нашої незвідної діяльності.

Співзильництво є ще сьогодні у фазі первісних найпримітивніших починів. Звичайно є це спілкування крамничка, що продає своїм членам (і нечленам, якщо вони купують) товари першої потреби на селі: сіль, мило, нафту, сірники, чай, каву, цукорки, булки, пасту, шмір, цвяхи і децю а заліза. Ці крамнички множаться як гриби по дощ, переборюючи нерва величезні перепони.

Шож викликало цей рух і що його підтримує, коли звачити, що наш селянин є різним індивідуалістом і не має віри в свої сили; може не так в свої, як свого сусіда, в котрим треба йому обєднуватися? На це зложилися три причини: 1) звільна дозрівачою свідомість самопомогі, 2) неминуча конеч-

ність проявити свою самодіяльність з огляду на припинення шляхом заборони всякої іншої громадянської діяльності (освітньо-культурної і політичної) і 3) демократичний характер кооперації.

Український селянин, бачучи довкола себе руїни, недостачу допомоги, неспроможність якимнебудь іншим способом боротися із залівом розкладу й вивиску, приймає голошє гасла кооперації, а радше ті гасла впали в свій час і на податний ґрунт. Перед війною положення селянства було всетаки зношене. Він жив в унормованих правних відносинах. Після війни на-гулила різка зміна. Куди він не звернувся, всюди побачив або безомічність (у своїх), або ворожість (у чужих). І тоді саме апав клич „власних сил“, який в деяких, особливо емі-Граційних колах був уважаний за вислів безсилля. Бо й справді, не могло хіба бути більш безталанних відносин, як саме тоді. Довкола руїна, виняткове положення, господарський занепад, інфляція й девальюція, недостача організаційних сил, нужда, а тут починають говорити про „власні сили“. Важко не писати сагири. А всетаки зродження (до про відбудову тут не приходитьсь говорити!) співзильницького руху є проявом власних сил, проявом самодоломоги.

Наш селянин, живучи 30 літ в конституційному устрою австрійського царства, вже привик був провадити свою самодіяльність в рамках додільних промислових життів. Гам'ясом після великої війни за вистокі принципів свободи і рівності, за поширення індивідуалі-

но і вірно-громадських прав людини і народу, він раптом найшовся у саку. Все заборонено, звязано, на всьому покладено поліційний штемпель. Селянська енергія мусіла десь найти вихід, сферу свого прояву. І тоді коли негативні (на щастя, нечисленні) елементи села проявляли ту енергію в розпугнічанні а деколи й розбійництві, позитивні елементи найшли приноврєднення своєї енергії в кооперативному рухові.

Демократичний характер кооперації і приноврєднення принципу виборності відносно керуючих установ в співзильництві теж починався до стихійного розросту кооперативного руху. Від десяти літ зазмерло публичне життя в громадах, виборні громадські ради заступили призначені згори, наказні фігури, звичайно покидьки сільського громадянства. В одній тільки кооперативній можна було перевести вибори і ставити на чолі людей чесних, солідних, цвіт селянства. Вибори всюди є ще й своєрідною емоцією. Тому й не диво, що ця виборність теж мала вплив на поширення кооперативного руху.

Все це зложилось на те, що співзильницький рух поширювався нестримно, завойовував навіть наглухих закутників, втіаючи в свій круговорот найкращі, найдіяльніші й найсвітліші елементи. Під селянським відчуванням, що ґрунт кооперації є його ґрунтом, там почуватись він вільно, там є його право.

Співзильницька вітка обіймає тепер менше-більше дві тисячі кооп-

ператив першого ступня. Є це не величке число, коли мати на увазі, що під Польщею є около шість тисяч українських сіл. Та все таки, коли мати на увазі загальний економічний розвал і паворізацію села, то це без сумніву значай крок вперед.

Розбудоа кооператива вишого (другого) ступня з трудом посувається вперед. Можна дикатися деюкої небезпеки для кооперативного руху, якщо такий стан потрібав довше, якщо не повстануть зазуюючи в одну цілість і керуючі кооперативною політикою півітом осередки. Ані на один момент не сміємо забувати, що таку саму кількість крамничок мали ми вже давніша, але всі вони продали і за відсутності керуючо-організуючих осередків. І аж в часах пропаганди тверезості (за Наудоюча) мали ми такуж кількість церковних крамничок, описла в 90-их роках поширилися були „народні Сільки“, а в передовисних часах читальні крамнички. Але всі вони зникли, бо не були обєднані, залезли в одну шість. Треба пильно глядіти, щоб така сама доля не стинула й нинішні кооперативи, якщо змінатсь відносини, коли знову розвинеться публичне життя в нашій країні.

Сільські кооперативи сьогодні стоять у важкій обороні з нагачаним елементом села, докучливою неархивальністю адміністративних чинників і широкою закрєпленою безцерковною, нахально веденою боротьбою з ооку жидівських крамничок.

(Продовження буде)

* Цяк. ч. 32—33, 35—38, 42, 44.

Впринципі від Редакції незалежності була ми прамислу перефразувати „Листа з села“ з огляду на різницю-о-затрачаних матеріалів, як також і-му, щоби дані чинили чіткіше відповідність над порушеним в листу питанням. Ти заволодали нашу інтелігенцію до обсервації метаморфоз в українському селі.